

SZEKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZÉKELY UJSÁG

Megjelen hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Előfizetési ára helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve: egész évre 10 K, fél évre 5 K, negyed évre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénztári csekk- és kliring 10,489. sz. — Helyközi telefon 15. sz. Mindenféle díjak Székelyudvarhelyt előre fizetendő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

BETEGH PÁL

LAPTULAJDONOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők. Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szög szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyílt-tér sora 1 korona

Népgyűlés Székely-udvarhelyt.

— A polgárság értekezlete. Függetlenségi kört alakítanak. —

Mióta Udvarhelyvármegye törvényhatósági bizottsága foglalkozott a katonai terhek emelését célzó híres átirattal és a képviselőházban folyó ellenzéki nemzeti küzdelmet gyengíteni akaró véleményt nyilvánított, uton-utfélen erőteljes tiltakozások hangzottak el az általános felfogással homlok-egyenest ellenkező munkapárti merénylet miatt.

A város képviselőjét az emlékeztető törvényhatósági határozat után valóssággal ostromolták, hogy azonnal népgyűlést tartson, amelyen a függetlenségi polgárság tiltakozhassék a hatalmi presszióval kiereszkedett határozat ellen.

Dr. Valentsik Ferenc orsz. képviselő akkor a több oldalról nyilvánult kívánságnak nem tehetett eleget. Az időszak sem volt arra alkalmas. Hiszen városunk polgárságának nagyrésze a nyári időszakban távol volt.

Annál lelkesebb mozgalmat indított most a népgyűlés megtartására városunk képviselője és annál erőteljesebb lépés történt e hó 22-én városunk polgárságának a függetlenségi zászló becsületes, kitartó emelése szempontjából.

A polgári önképző kör nagytermében tartott igen népes értekezlet ugyanis, a folyó évi október 8-ikára tervezett képviselői beszámolóval kapcsolatosan, népgyűlés tartását s ha a körülmények engedik, egyúttal a „Függetlenségi kör” megalakítását is tervbe vette.

Olyan erős függetlenségi szervezet alakítását kell keresztnél vinni, amelyben e város minden egyes polgára szabadon, a hatalmaskodók nyomásától függetlenül vehessen részt. A politikai üldöztetés veszélyeitől mentesítve lehessen minden tagja. Szóval mindnyájan egyért és egymindnyájáért sikra szállni tudjon ez a pártkeret.

Az eszme régen érlelődik és kivitelezése most már annyira előtérbe nyomult, hogy megvalósítása kétséget nem szenvedhet.

Az előkészítés igen fontos kérdését Gáspár Balázs nyug. tanár, Dr. Lányi Imre ügyvéd és Betegh Pál lapszerkesztő kezére bízták, akik működésüket ezirányban azonnal megkezdették.

Most azonban a katonai terhek emelése ellen való népgyűlési tiltakozás és annak előkészítése az első dolog. Ezt egy kétszáz tagból álló rendező bizottság fogja teljesíteni.

Az erre vonatkozó értekezlet lefolyásáról a következőket írhatjuk:

E hónap 22-én este 7 órakor Székelyudvarhely város függetlenségi érzelmi polgársága népes értekezletet tartott Gáspár Balázs nyug. tanár, mint a népgyűlést előkészítő bizottság elnökének vezetése alatt.

Az értekezletre meghívták Dr. Valentsik Ferenc orsz. képviselőt is, akit a terembe lépésekor lelkes eljenzéssel fogadott a polgárság.

Az értekezletet Gáspár Balázs tartalmas és lelkes beszéddel nyitotta meg. Vázolta a politikai helyzet mai sivárságát. Hangsúlyozta, hogy a kormány minő nemzetpusztító terheket rakott már a nép roskadozó vállaira a só, dohány és szesz árának felemelésével. Talán így akarja rajtunk bevasalni a választásokra elpazarolt 40 milliót. Ugyanpedig, hogy a nagyhatalmi hóbort eszméjének tetszelegjen, 41 ezer ujonctöbbséggel és 664 millió katonai teherrel akarják az országot végpusztulásba kényszeríteni. Ez ellen tiltakozik a parlamenti ellenzék s e mellett nekünk is állást kell foglalnunk. Üdvözlí a város népszerű képviselőjét s az értekezletet megnyitja.

Dr. Valentsik Ferenc nem akarja a polgárság érzelmeit felkorbácsolni és hazafias érzésüket érinteni. Tisztán a józan ész felfogásához szól, hogy a napirenden levő kérdést e szerint bírálják meg önmaguk, a teherviselő polgárok. Ismerteti az egyes törvényhatósági bizottságok vélemény-nyilvánításainak rugóját, melyet mindnyájan jól tudunk, hogyan működik. A kormányelnök kiadja rendeletét a főispánoknak, ezek az alispánoknak, kik a főszolgabírákat látják el rendeletekkel. Majd pedig a körjegyzők kapnak félre nem magyarázható parancsot, hogy különbeni felelősség terhe alatt: a kormánynak kell igaza legyen. A szegény jegyzők aztán minden tudományukat előszedik, éjjelnappá tesznek, puhitnak, fenyegetnek s minden kigondolható jót csinálnak, csak hogy őket valamelyes baj ne érhesse a főbírói rendelet miatt.

Igy jut el a kormányelnöki akarat a nép bizalmából bizottsági tagságra emelt egyénekhez, kiknek nagyrésze függő helyzetben levő tisztviselő és így természetesnek találja, hogy csakis a kormány szekerét tolja még akkor is, ha az a kormány cselekedeteivel a nemzetet örökös rabságba, jogtalan helyzetbe sodorja.

Ez az erőszakolt bizalom, kiforszírozott helyeslő nyilatkozat, kétségtelenül épen az ellenkezője annak, amit maga a nemzet ohajt. A nemzetnek az ilyen uton történt róla, nála nélkül való nyilatkozatok ellen állást kell foglálnia s erre, egyedül a népgyűlések vannak hivatva. E népgyűléseken nyilatkozik maga a nemzet széles rétege, a teherviselő polgárság egész és osztatlan része a súlyos terhek elvállalásáról.

Ilyen népgyűlés van tervbe véve folyó évi okt. 8-ikára is Székelyudvarhelyre, amelyen való megjelésüket igen sok előkelő országyűlési képviselő, sőt maga Justh Gyula pártvezér is megígérte. — A maga részéről mindent elkövet, hogy e népgyűlés fényesen sikerüljön és az e város polgárságának di-csőségére szolgáljon. Arra kéri tehát polgártársait is egyenként és összesen, hogy hasonlóképen cselekedjenek. Előbb e népgyű-

lést épen az ő rendkívüli elfoglaltsága miatt nem lehetett megtartani. Most azonban szívvel-lellekkel értsünk egyet, fogjon, testvéri kezét minden függetlenségi érzelmi hazafi és mutassuk meg, hogy Székelyudvarhely város polgárságában: nem fajult el még a székely vér...

Ezután az értekezlet kimondotta, hogy a népgyűlés rendező bizottságva nyomban átalakul. Elnöknek Gáspár Balázst, alelnöknek Csillag Józsefet, jegyzőnek Szörger Ferencet egyhangulag megválasztotta. Majd az egyes bizottságokat választották meg.

Az érkező vendégeket a vasutnál Dr. Lányi Imre ügyvéd üdvözlí. A rendfőntartás szervezését Szabó József, Biró István, Bodrogi Dénes, Nagy Miklós látják el. Az egyes épületek fellobogozását a Bethlen-utcában Péter József, Tamás Gáspár, a Kossuth-utcában Bodrogi István és Balázs Mihály; a népgyűlés napján este tartandó társasösszejövetelt pedig Horváth József, Balázs Károly, Szörger Ferenc, Szeles Dénes, Hán József; míg a fogadtatásnál a társulati elnökök megjelenését, illetve a lobogókkal történő ki- és bevonulást, engedélyezését Tamás Lajos és Herczeg Albert fogják intézni.

Végül Betegh Pál lapszerkesztő indítványára egyhangulag, nagy lelkesedéssel kimondották a „Függetlenségi kör” mielőbbi megalakítását és az ügy előkészítésére, valamint az alapszabályok kidolgozására a már előbb említett három tagu bizottságot kiküldötték.

Az értekezlet igen lelkes hangulatban, a város képviselőjének eljenzésével ért véget. Mindenki elhatározta, hogy az október 8-iki népgyűlést e város nagy ünnepének tekinti s annak sikere érdekében polgártársaival egyetértőleg közreműködik. Ugy legyen!

Auffenberg, új Básta.

Irta: Pallós Árpád dr.

Az Osztrák-magyar monarchiának új hadügyminisztere van. A régi nem parirozott, hát sutba dobták. Nem kérdeztek meg egyetlen parlamentet, egyetlen kormányt sem, hanem mint valami rossz cselédet, egyszerűen elküldötték. S fogadtak mindjárt helyébe mást. Ugyancsak önkényesen, a közjogi formákat mellőzve, mindkét ország hivatalos fórumainak megkérdezése nélkül. De hát e tekintetben némileg igazuk is van. Minek a felesleges munka? Minek kérdezzenek, minek hallgassanak meg országokat, képviselőtestületeket, minisztereket? Hiszen beleszólásuk amúgy sincsen ilyen kérdésekbe.

A hadsereg mindig volt és a hogyan a kilátások biztatnak, hozzáférhetetlen „tabu” fog maradni, amihez senkinek hozzányulni, még csak érinteni sem szabad. S így a hadminiszterváltás is édes kevés érdeklélhet különösen reánk magyarokra nézve.

S hogy ezzel mégis foglalkozunk, épen ebben leli magarázatát. Hát tulajdonképpen kik vagyunk, mik vagyunk mi a bécsi kamarillának? Csak arra jók, hogy a szükséges milliárdokat véres verejtékkel előteremtsük? Hogy pénzt és vért áldozunk a nagy hatalmi hóbortnak?! S ha arra kerül a sor, hogy hadügyi kormányzatunkban változás történik, akkor még csak azt sem kéri tő-

lünk, hogy hát „eb ura a fakó“ vajjon tesszik-e az új cseléd ábrázata, vagy talán kifogásoljuk az orra görbületét?

Vajjon tetszik-e nekünk ez az Aufferberg, kit olyan hír előz meg, hogy a magyarokat akkor szereti látni, mikor a háta közepét. Akiról azt beszélük, hogy azt az ösét, ki családi nevét Ormaira változtatva, mint Ormai Norbert generális a 48-as szent ügyért vértanu halált halt, megtagadta s lépten nyomon azt hangoztatja, hogy családjának ezt a szégyenfoltját kell egész életén keresztül reparálni, már mint a magyar szabadságért martíromságot szenvedett Ormai Norbert generális vétkét kell korrigálnia. S ezt a tábornokot, aki Burián volt a hadügyminiszternek magyar kérdezősködéseire, noha a magyar nyelvet kitűnően beszéli, német nyelven válaszolt, mert nem akarta ajkát a magyar szóval beszennyezni, ezt a generálist köldik nyakunkra, hogy katonáskodó fiaink felett a legfőbb vezéreltet gyakorolja?

Hát kik vagyunk mi tulajdonképen? Csakugyan kiszáradt, elerőllenedett szibarita vázák, akik nem mernek még csak felsziszszenni sem akkor, mikor a szigonyos korbáccsal végig vernek hátukon?

Hát gyáva nyulat szült nubia párduca, hogy egyetlen ellenvetés nélkül türi, hogy magyart gyűlölő osztrák tábornokot küldjenek nyakára a hadügyminiszteri székbe?

Minék a parlament s minék az egész közjogi komédia akkor? Vallják be nyíltan, hogy abszolutizmussal kormányozzák ezt a szerencsétlen országot s csak a parlamenti játékosdival burkolják ennek lételét.

Kit akarnak felre vezetni a mi állítólagos függetlenségünkkel? Kiknek akarnak meséket beadni a mi szabadságunkról, önálló rendelkezési képességünkéről? A külföldnek, avagy nekünk, ez ország lakosainak? Ugyan, ugyan ennyire naivoknak, tudatlanoknak, butáknak néznek?

Hagyjanak már végre fel a komédiával, s hirdessék ki nyíltan, hogy ebben az országban egyedül s csak csupán a bécsi kamarilla kormányoz s az történik, amit az jónak lát, hogy megtörténjék. Ne hívják össze az országgyűlést, ne nevezzenek ki minisztereket, akiknek olyan látszatuk van, mintha azt a parlamenti többség küldötte volna ki, hanem kormányozzanak rendeletekkel, ukázokkal, akár kancsukával s vegyenek fel olyan cselédeket, akik hű szolgálók lesznek a Habsburgoknak s mindazoknak, aki velük együtt csakis a monarchia nagyhatalmi állását találják az egyedüli üdvözítő hitvallásának.

Népnevelés.

A nép javáért, boldogulásáért sok nemes szív dobog, sok humánus intézmény és egyesület működik. Ezek látják el az éhezőt kenyérrel, a didergőt meleg ruhával s gyámoltják az elaggottakat, nyomorultakat. E nemes törekvésű egyesületek között méltó helyet foglal az Udvarhelyvármegyei Általános Népnevelési Egyesület, mely már évtizedekre menő zajtalan, de eredményes munkásságával a legmesszebbmenő elismerést érdemelte ki eddig is. Ezen egyesület főcélja, hogy a cimbén foglalt eszmét megtestesülésében elősegítse. Módozatai különbözők, de egyik legfontosabb eszköze, hogy a vármegye szegényebb sorsu iskoláinak legelhagyatottabb tanulóit ellátja évenként a szükséges tanszerekkel. E munkásságával hatékonyan segíti elő a népkultúra fejlődését, midőn sok-sok gyermeknek lehetővé teszi segélye útján, hogy a kultúra kezdő lépéseire ráléphessen s azon tovább haladhasson.

Az egyesület tagjai jó részt most is a régiek. Azok a nemesen érző, mélyen gondolkodó egyének, akik az egyesület megalakították s munkaképessé tették; ma már a folyton fokozódó követelmények, kívánalmak-

nak kielégítésére magukat kevésnek, gyöngéknek érzik. Segítségül hívják mindazokat, akik tudnak velük egyenlően érezni, a kultúra terjedéseért, a nemzet fejlődéseért: hajlandók morzsányi áldozatot hozni. Hívó szavukat meghalljuk, megértjük s örömmel meggyünk segítségére ezen egyesületnek mindannyian, akiknek ohajtása, hogy hazánknak minden fia értelmes, hasznavehető honpolgár legyen. Elismeréssel adózunk ezen egyesületnek, mely a még mindig társadalmi anyagi támogatásra szoruló népoktatás- és nevelés ügyünkért oly buzgón fáradozik. E munkásságát különösen napjainkban nagyon tudjuk méltányolni, értékelni, ha látjuk, hogy meny nyíféle körülmény teszi kívánatosná a nép értelmi fejlettségét s hogy annak mennyifele akadályai vannak, elkezdve az iskola- és tanítói hiánytól.

Mikor ezen egyesület megerősítésére gondolunk, a vidék intelligens közönségén kívül első sorban Székelyudvarhely város közönségére számítunk. S hogy e számításunk nem fog m gésalni, bizunk. Hisz a legrégebb s ma is működő tagok zöme is épp városunk legértelmesebbjei közül valók, kik azóta sem veszítették el reménységüket, sőt kitartó munkájukkal lelkesedést öntöttek újabb társaikba is.

Számítunk városunk hölgyközönségére, kiknek nemes szívük s áldozatkészségük közismert jótékony munkálkodásukból. Hisz hozzájuk is illik legjobban, hogy a szerető édesanya gondosságával, éles figyelmével fölkuassák s néhány morzsával csillapítsák az arra rászoruló szegény gyermekek éhségét. Az ők szívük melegét várja kétségbeesetten sok szegény, tehetetlen szülő még tehetetlenebb gyermeke.

Menjünk hát mindnyájan, kik szeretetben az élet sívársága fölé tudunk helyezkedni s szívünk illatos virágaiból egy szálat áldozunk a népnevelés hazafias eszméjének.

Az egyesületbe való belépéseket hálásan köszöni az egyesület s a belépéseket vagy bejelentéseket elfogadja ezen egyesület érdemes és közbecsült elnöke: Hlatky Miklós ny. főreálisk. tanár.

Oltalmat kérünk.

(Önagyméltósága Gróf Serényi Béla földmiv.-ügyi miniszter ur b. jóindulatába).

A népjóléti intézmények között alig van áldásosabb, mint a tejszövetkezet, hol a falusi köznép egy-két tehenének tejtermékét értékesítheti. Helyes, jóindulatu vezetéssel a nép részére valóságos kincseshánya.

De viszont alig van intézmény, melynek vezetősége a különböző hatóságok (pénzügy, adóügy) által több követelésnek, felhívásnak volna kitéve, mint ez. Pedig nem nyereségre dolgozó vállalat egy sem, s nem is üzletszerűleg foglalkozik s így még a kereskedelmi bíróság alól való kivételét is kérni határozta a pécsi tejjgazdasági kongresszus 1907-ben.

Az újabb követelők közt első minőségű helyet vívott ki magának „a kerületi munkásbiztosító pénztár“ című, magát hatóságnak képzelő testület, melynek udvarhelyvármegyei ügyvezető igazgatója akkora fölényrel fenyeget, hogy én az egyszerű falusi pap, mint a szövetkezet vezetője, kénytelen vagyok oltalomért folyamodni.

Elismerem, hogy az 1907. évi XXIX. t. c. alapján áll. Bár azt kétségbe vonom, — ha szabad — hogy ez a tejszövetkezetekre alkalmazható lenne, mert az I. fejezet 1 §. 12. pontjába csak nagy mű-erőszakkal magyarázható be, hogy a tejszövetkezetek biztosítási kötelezettség alá esnek. Mert a tejszövetkezet „mezőgazdasági termeléssel“, „állattenyésztéssel“ nem foglalkozik s „nem a saját nyers terményeit dolgozza fel iparszerűen“ nyereségre, hanem csak módot ad

az egyes tagoknak tejmenyiségeik értékesítésére. A mit a tejtermékekből kap, szétosztja a tagok között. Nincsen tehát kizárva, hogy e törvénycikk alkotása s ennek magyarázása ne lehetne alapján elvétele. Én legalább dicsérni még soha senkitől sem hallottam.

A mi helyzetünk ez: Tejszövetkezetünknek van három napszámosa. Ezeket mi az Orsz. gazdasági munkás és cselédségély pénztárba beíratuk. Tehát betegség és baleset ellen biztosítva vannak. De ez, mint írják nem mentség. Folyó évi június haváig a „munkásbiztosító“ pénztár csodálatosképpen békében hagyott, nem zaklatott. Annál nagyobb erővel indult meg a követelőzés e három hónap alatt. A végeredmény az, hogy a „munkásbiztosító pénztár“ tejszövetkezetünkre négy évre visszamenőleg 123 K 98 f járulék, 26 K kiszállási díj és büntető parancs szerint 2 K büntetés díjat, esetleg egy napi közmunkát rótt ki.

A székelyföldi kisebb tejszövetkezeteknél fényes eredménynek mondható az, ha az üzemköltségek levonása után, a tejnek literét 10—12 fillérbe kifizethetjük. Nyereszkeedésről, tőkegyűjtésről nem is beszélhetünk.

A munkásbiztosító által kirótt díjakat megfizetni nem tudjuk. Nincs miből. Más nem marad hátra, mint ha a munkásbiztosító fölöző gépünket elárvereztetni. De akkor az üzem megszűnik. Munkásaink a nagy humanizmus és az elvétett § us szerint még a multa is biztosítva lesznek, pedig már betegség nem érheti az időre, de hova lesz a tejszövetkezet? Kicsiny dolognak tetszhetik ez a nagyközönség egy része előtt, de mikor 4—5 székely község népe nem lesz hova vigye a tejet, ez már nem lesz népjóléti intézmény! Ki felel erről? Vajjon a § igen-e?

Mély tisztelettel kérjük hát Ő Nagyméltóságát, hogy kegyeskedjék intézkedni, hogy ezek a §-usos urak ne támogatssanak minket agyon! Mert ha a szövetkezet becsukódik, akkor nem a lelketlen §-us az oka, hanem azt mondják, nem volt jó a vezetőség! Holott pedig a legjobb akaratú vezetőt is megtöri, némely képzelt hatalmaskodás. Ha pedig oltalmat nem talál, a falu társadalmának vezetősége elkedvetlenedik s a népsegítési akció megszakad. Mert én például 500 ember tejkönyvecskéjével szívesen foglalkozom, mintsem egy § usba belefulladt emberrel vesződjem.

A tejszövetkezet a humanizmusnak eleget tesz s a napszámosok is megfelelő kárpótlást találnak, ha a gazdasági munkás cseléd segélypénztárban biztosítva vannak. Mig itt évenként 15—20 koronát kell fizetni, miért akarna a munkás biztosító évenként 60—80 koronát, a magát alig fenntartani tudó tejszövetkezettel? Melyek nyári időszakban amugyis sok károsodásnak vannak kitéve.

Kérve Nagyméltóságú Miniszter Ur kegyes jóindulatu intézkedését.

Maradok alázatos tisztelettel Homoródszentpál és vidéke tejszövetkezete nevében:

Ürmösi József
lelkész, szöv. elnök.

— Három tűzoltónap. Az ország minden jelentős városában és így Székelyudvarhelyt is ma (vasárnap), holnap (hétfőn) és holnapután (kedden) ugynevezeti „tűzoltónapot“ rendeznek. Az utcákon felállítandó perselyekkel gyűjtenek a „Tűzoltó otthon“ javára. E gyűjtést a belügyminiszter 94313—911. VI. sz. körrendeletével engedélyezte. A tűzoltás és vagyonmentés, az emberi kölcsönös segítség egyik legszebb vonása. Emberszeretettel halja át a tűzoltókat e hivatásuk teljesítésében. Méltó, hogy az emberi társadalom is hasonló szeretettel, áldozatkészséggel viszonyozza ügybuzgalmukat és filléreivel hozzá járuljon a tervezett „Tűzoltó Otthon“ létesítéséhez.

HIREK.

Dr Nagy György üzenete a székeliekhez. Dr Nagy György hódmezővásárhelyi ügyvéd, volt országgyűlési székely képviselő, levelet küldött a „Székely-Udvarhely” szerkesztőségéhez és abban az udvarhely-vidéki székelieknek üzeneteket küldeni:

„Engem igen fájdalmasan érintett, hogy Kállay Tamást székely testvéreim nem verték ki a kerületből.

Bizony elfajult az olyan székely vér, mely a függetlenségi eszme pártütőjét nem fenyegeti meg.”

Ezt írja Dr Nagy György s e pársorának mély értelme van. A székely névre büszke férfi, a mélységes hazaszeretettől áthatott kuruc bánata száll felénk és azt sugja szívünk-lelkünk érzéséhez: Hát az a vitéz székely, kinek dicső elődei egy félvilágot tartottak rettegésben, hova lett! Hát immár kivesszelt, kipusztult belőle minden érzés, a szabadság, függetlenség iránt való rendíthetetlen hajlam, vérszerinti ragaszkodás!... Nem. Habár a csalóka látszat ezt mutatja, ilyen borzasztó bűn a székely népet nem terheli. A nép alszik. Nem tudja, mi történik körülötte. Elzárnak előle minden olyan eszközt, melytől öntudatra ébredhetne. Sűrű hálógörny borítja szemeit és vakság az ő mostani sorsa. Ezt a vakságot használják fel a politikai kufárok és vezetik az örvény felé. Ha azután a mélységbe zuhanás következik, akkor lábra kap és önmaga helyett a kalandorokat dobja bele, vagy pedig frakkjánál fogva viszi magával mindegyiket az örökké tartó megsemmisülésbe. Így járnak a nép türelmével játszó kalandorok.

— **Kinevezés.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Mihály József székelykeresztúri állami tanítóképző-intézeti tanárt a IX. fizetési osztályba rendes tanárnak nevezte ki.

— **A népgyűlést** ez évi október 1-én Marosvásárhelyt is megtartják, miután a városi tanács Varga főkapitány betiltó határozatát megsemmisíti és a gyűlés elé akadályokat nem gördít.

— **Áthelyezés.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Matskássy Zoltán székelykeresztúri állami tanítóképző-intézeti tanárt az aradi állami tanítóképző-intézetbe; a kolozsvári posta- és táviratigazgatóság pedig Szabó György medgyesi posta- és táviratigazgatóságot a székelyudvarhelyi posta- és táviratigazgatósághoz helyezte át.

— **Szemlér Magduska,** Szemlér Ferenc román. hath. főgimnáziumi tanár és neje szül. Lendvay Mária polgári iskolai tanítónő 5-ik éves, kedves kis leánykája tegnapelőtt éjjel 11 órakor elhunyt Székelyudvarhelyen. Az ártatlan kis lányka súlyos betegséggel küzdött s a legodaadóbb szülői gondos ápolás sem tudta megmenteni az oly nagyon féltett drága életet. Csak nem régen a polgári leányiskola évzáró ünnepélyén, a közönség általános érdeklődése mellett mutatott be egy gyermekszerepet az okos kis baba. A megfagyott és eszméletlen állapotban levő gyermeket szemlélyesítette. Mindenkit meghatótt játékaival, de legjobban finom érzékű édesanyját, ki a színlalal mögött még a gondolatára is zokogásba tört ki, hogy hátha a játék valóra válnék. S ime, mily borzasztó a sors végzése. A szeretett kis lányka — pár hónap múlva — érette rajongó szülőit örökre elhagyja. Elviszi a fagyos leheletű halál angyala, mely nem kegyelmez, nem irgalmaz a legforróbban szerető szülői szívnek sem. Amaz őszinte részvét, mely mindnyájunkat áthat és az isteni Gondviselés, ki a benne bízók el nem hagyja, nyújtson vigasztalást a pótolhatatlan veszteségben, a lesújtó mély fájdalomban levő szülőknek. Szemlér Magduska temetése ma (vasárnap) d. u. 3 órakor, a Kossuth-utcai szülői háztól lesz.

— **A reformátusok harangjainak beszerzése.** A helybeli ref. egyházközség nagy harangja a nyár folyamán megrepedvén, az egyházközség annak újra öntését mondotta ki. A beérkezett ajánlatok közül Szlezák László budapesti harangöntő ajánlata fogadtatott el, mert ez volt a legelőnyösebb. A megrepedt nagyharang súlya 720 kg. volt s e helyett most egy 920 kgr. súlyu harang rendeltetett, mert egy ilyen súlyu harang hangja felel meg a megévő középső harang hangjának. Tekintettel arra, hogy a jelenlegi kis harang hangja sem egyezik a középső harang hangjával: annak újra öntését is elhatározta az egyházközség. Ennek a súlyu 180 kgr. és e helyett egy 240 kgr. súlyu harang fog öntetni. Így tehát a három harang hangja teljesen összhangzó lesz. A harangok újra öntési költsége, a két harang árának a beszámításával két ezer koronába kerül. Ezen költségek fedezésére az egyházközség a meglevő 25 százalékos pótdónak további kivételést határozta el, de hogy ez minél kevesebb ideig tartson, azt kimondotta, hogy a nemes célra kegyes adományokat is elfogad. És pedig azon kegyes adakozók nevét, kik 100 koronát vagy azon felüli összeget adományoznak, megörökíti, ráönteti a harangra. Felkéri az egyházközség áldozatkész tagjait és a város nemes polgárságát, hogy a jelzett célra szíveskedjenek adományaikat a lelkészi hivatal útján megtenni. A 100 koronán felüli nagyobb adományokat október hó 1-ig fogadja el a lelkészi hivatal, mert azon időre a harang feliratokat már harangöntőhöz kell juttatni. Emlékeztetnek okáért megemlítjük, hogy a megrepedt nagy harang 1791. júl. 19-én öntetett volt és éppen a 120-ik évforduló napján, ez év július 19-én repedt meg. A kisebb harang öntési éve: 1783. s így most 128 esztendő.

— **Sertésvásárunk** ez évi április 27-ike óta nincs. Sertésvész miatt a város tehát közel fél éve zárlat alatt áll. E hónap 20-án volt az utolsó elhullás s így még maig sincs vége a járvány pusztításának. Ha a Hutyra-féle szérum oly hatásos, mint azt a szakemberek állítják, miért nem oltatják be az egész város sertés állományát! A város bevételeit is csökkenti az oly hosszasan elmaradó sertésvásár, másfelől pedig a fogyasztó közönségre is káros a husárok magassága. Erélyesebb eljárást kellene e téren gyakorolni s a mit lehet, mindent megtenni a város érdekében.

Irodalom.

Bosnyák földön.

Eöttevényi Nagy Olivér dr Kassai kir. jogakadémiai tanár, kinek jól ismert neve van a tudományos irodalomban és a publicisztikában, tanulmányai és a helyszínen szerzett tapasztalatai alapján terjedelmes művet írt az annektált tartományokról.

A mű célja, hogy az intelligens magyar közönséggel Bosznia és Hercegovina történetét és közjogi helyzetét, valamint közgazdasági, néprajzi, társadalmi és kulturális állapotát könnyed modorban, rendkívül sikerült illusztrációkkal tarkítva, megismertesse.

Reánk, magyarokra mindezek alapos megismerése rendkívül fontos és ép azért az író nemcsak politikai szempontból világította meg, történelmi alapon, az annektált tartományoknak Magyarországhoz való viszonyát, hanem arra is rámutat, hogy nekünk e tartományokat tulajdonképpen még csak ezután kell meghódítanunk, minthogy ezek ma még közgazdasági, tehát mezőgazdasági, kereskedelmi és ipari szempontból reánk nézve majdnem teljesen ismeretlenek.

Egyenes felhívás ez a mű annak a paragon heverő és kiaknázatlanul hagyott vagyonnak a megszerzésére, amely a magyar-ság számára Bosznia és Hercegovina hegyeiben, legelőin, erdőiben, bányáiban és fejlődő iparában s kereskedelmében kínálkozik.

Az író ezúttal közzétett tanulmányainak egy részét sok magyar, valamint németországi városban tartott előadás keretében közölte már a nagyközönséggel, mindenütt a legnagyobb érdeklődést keltve tárgya iránt. Ezek az előadások alkotják a mű tulajdonképeni gerincét, melyet különben gazdag tartalma rövidesen közzéadva fog tenni mindazok előtt, akiknek figyelme bármily okból Bosznia és Hercegovina felé fordul.

A munka nyolcadrés alakban, mintegy 200 oldal terjedelemben, igen szép képekkel, 20-22 műlappal illusztrálva, amelyek Bosznia

és Hercegovina regényes vidékeit, érdekes, keleties stilusu városait, népviseletét s egyéb, figyelmet érdemlő nevezetességeit rögzíti meg, a legizlésebb kiállításban, legkésőbb szeptember hóban fog megjelenni.

A mű előfizetési ára 3, bolti ára 4 korona.

Felkérjük mindazokat, kik a munkát megrendelni óhajtják, hogy az előfizetési összeget szíveskedjenek a kiadó céghez (a „Mosonyvármegye” könyvnyomdájához, Magyaróvárhoz) beküldeni, annál is inkább, mert a könyv korlátolt számban jelenvén meg, a könyvpiacra csak csekélyebb mennyiségben fog kerülni.

Azoknak, kik a munkára öt előfizetőt gyűjtenek, tiszteletpéldánnyal szolgál a kiadó-vállalat.

Disznóság.

Nem azért írtuk ide e címet, hogy m. t. olvasót botránkoztatassuk. Nem. Okos, hasznos dolgokról leszen itt most szó, amelyeket minden egyes székely testvérünknek megfontolásra ajánlunk.

Hazánk és különösen Udvarhelyvármegye sertésenyésztésének nemcsak az a baja, hogy a sertésvész felénnyire apasztotta állományunkat, s ennek következtében még ma is igen sok gazda van, a ki a sertésvészről való félelem miatt nem mer sertéssel tenyészteni, hanem az is a baja, hogy a magyar mangalica, bár páratlanul zsirsertés, de szaporasága, fejlődő képessége és hizodalmassága igen rossz. Míg más országokban egy koca 16—20 malacot nevel fel évente, a melyek 10—12 hónapos korukban 100—150 kg. élősúlyt érnek el, addig a mangalicák csak 5 drb malacot nevelnek fel s ezek is egy éves korban csak 60 kg. súlyt érnek el. Ez az oka annak, hogy a mangalica sertés tenyésztése még ott is csak alig hajt jóvedelmet, a hol a sertésvész nem szedi a maga áldozatait.

Ezeket a bajokat ma már elég könnyen lehet segíteni. A sertésvész ellen elég biztos védelmet nyújt a Hutyra-féle védő-ojtás s csak csupán az a fontos dolog, hogy a védő-ojtás aktív alkalmaztassék, a mikor a sertésvész fellép. Tehát már az első megbetegülésnél állatorvoshoz kell fordulni, s azonnal, a mint az a sertésvész jelenlétét konstatálja, táviratilag kell megrendelni Budapestről, a járványtani intézetből az ojtó-anyagot, s azzal valamennyi sertést be kell ojtani akár érintkezett az a beteg sertéssel, akár nem. Ha már több drb sertés elhullott s ha ennek következtében a falka nagy része már fertőzve van, akkor az ojtás megkésétt eredménytelen lesz.

A csekély szaporaságnak, a lassu fejlődésnek is meg van a maga orvossága. Vanak ma már olyan nemesített mangalica sertések, a melyek évente éppen úgy 15—20 drb malacot szünek és nevelnek fel, mint akármelyik angol sertés, s a melyek olyan gyorsan fejlődnek, hogy egy éves korukban 120—160 kg. élősúllyal bírnak, s e mellett a mangalica sertés minden jó tulajdonságát megtartották, tehát úgy edzettségét és turóképességét, mint nagy zsirtermelő képességét de e mellett törzsük losszu hengeres, a maron és hátán rendkívül széles, hizodalmasságuk pedig jóval nagyobb. Ezé a sertés Magyarországon a jövő. Nem telik bele 10—15 év, hogy az fog minden más sertést kiszorítani az országból, mert nincs sertés, amely a mi viszonyainkhoz mérten jobban megfelelné.

Ma még egy néhány tenyészet van az országban, a mely felesleges számban ilyen anyaggal rendelkezik, a minő pl. Jeszenszky Pál és Kovácsy Béla sertésenyésztése Dorogon, Sátorköpuszta, Esztergom megyében, a honnan most fognak eladásra kerülni 3—4 hónapos malacok, a melyek nagyobb súlyllyal bírnak, mint a minővel a közönséges malacok 6—8 hónapos korban.

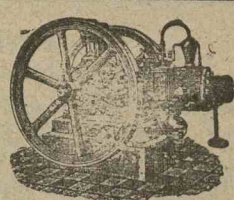
Országos közgazdasági érdek, hogy ezek a sertések mennél hamarább, általánosan elterjedjenek az országban. Csakis így és ezúton lesz sok jó disznóság — a farsangon....

„CLIMAX“
nyersolajmotor.

Legolcsóbb, legbiztosabb üzemelő. Versenyképes árak
Elsőrangú minőség. Több ezer referencia

Pénzt
takarít meg!

Bachrich és Társa

motorgyári fióktelep

Budapest V/41 Szabadságtér 17 sz.

(Tőzsdepalóta)

Telefonsz. 71-01. Sürgöny. CLIMAX

4290—911 sz.

Pályázat butórszállításra

A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara Új székházának a közgyűlési nagytermébe, a kis üléstermébe, az elnöki és titkári szobákba és a többi hivatalos helyiségekbe szükséges új berendezési tárgyak és bútorok szállítására valamint a meg lévő bútorok szükség szerinti átalakítására ezennel nyilvános pályázatot hirdetnek.

Ajánlattevők vázlat rajzokkal és költségvetéssel kísért ajánlataikat f. évi október hó 1-én déli 12 óráig a kamara titkári hivatalába adhatják be hol előzetes információ is nyerhető.

Később érkező ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Marosvásárhely, 1911. szept. 20.

A kamara elnöksége.

Hirdetés

az üzlet lelke!
Hirdetés nélkül

nincs forgalom! HIRDESEN tehát a „Székely-Udvarhely”-ben

Eladó ház. Székelyudvarhelyt Báthori-utca 2. sz. alatt 5 szobás ház szabad kézből eladó. Bővebb felvilágosítás nyerhető ugyanott.

Czell Frigyes

és Fiai

bortermelők és bornagykereskedők
Medgyes.

Legjobb beszerzési forrás természetadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. Kitűnő sajáttermés és vörös borok.

UNGHVÁRY JÓZSEF

SZÓLOTELEPÉNY-ÉS-GYÜMÖLCSFA-ISKOLAJÁBAN
CZEGLÉD (PESTMEGYE)

„Nagyobb mennyiségű”

nemes gyümölcsfa-

csemete, bogyógyümölcsűek,

vadonok, kerti sövények,

sima és gyökeres szőlővesszők

„stb. kaphatók.”

„Tessék kimerítő árjegyzéket kérni.”

AZ UDVARHELYMEGYEI TAKARÉKPÉNZTÁR RÉSZV.-TÁRS.

SZÉKELYUDVARHELY, fiókok: Székelykeresztúr és Oklánd

ügykörébe a **törlesztéses (amortizációs) kölcsönök**

adását is felvette.

Bekebelezett ingatlanokra **5000—30000 koronáig**

terjedő kölcsönöket nyújt 15, 18, 23 és 32 évi,

félévenkénti törlesztések mellett, **6 százalékos** kamatozással.

Bővebb tájékoztatást Székelyudvarhelyt a fő-, Székelykeresztúrt és Oklándon

a fióktételek nyújtanak.

ÉRTESÍTÉS.

Cipőraktáromat leszállított árak mellett kiárusítom.

Szükségletét mindenki saját érdekében el ne mulassza nálam beszerezni.

Tisztelettel

Szentkovits János Utóda

Kész blousok és gyermekruhák.

Kész aljak és kosztümök mélyen leszállított árakban kaphatók.

SZÉKELY-UDVARHELY.

tiszta 48-as függetlenségi lap, Udvarhely megye legelterjedtebb közlönye. Megjelenik hetenként 2 szer. Előfizetési ára félévre 5 K. Elterjedtségénél fogva hirdetésekre a legalkalmasabb.

Emke Adria Rákóczy Szt-István Szepesi len

legjobb magyar gyártmányú díszlevélpapírok. Ezeken kívül közönséges és finom, színes és virágos levélpapírok és borítékok, levél-kártyák, gyász- **Képes levelezőlapok** 20-féle helybeli felvétel. levélpapírosok stb. Nagy választék tájképes virágos, genre, művész- és alkalmi kártyákból és üdvözlő jegyekből

NYOMTATVÁNYRAKTÁR

**KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS
KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET**

BETEGH PÁL

**KÖNYV-, ZENEMŰ- ÉS
PAPIRKERESKEDÉS**

Mindenféle színű, nagyságu, súlyú és minőségű irodai és író

PAPIROSOK

vonalzott és sima levélpapírok, vonalzott és rovatos papírok, rajzpapírok, írógéppapírok, csomagoló és selyempapírok, másolópapírok, itató-papírok, szűrőpapírok, torta- és befőző-papírok, könyvkötő-papírok és papírkülönlegességek. Kártyapapírok.

Lemez-papírok minden súlyban. Hangjegypapírok. Sorvezetők.

Irkák, füzetek,

jegyzetkönyvek, hangjegyfüzetek, rajzfüzetek, vázlatkönyvek, diszminták, szépirási és rondírási minták. Olcsó legyező-falrajzok, klozet-papírok, szivarkahüvely, szivarka s névjegytárcák. Dohány-ésszivartárcák bőrből és fémből. Bőrtárcák, pénzes-erszények, okmány és írománytáskák.

Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. (saját ház).

Ajánlja modern gépekkel szakszerűen berendezett villam-motoros

KÖNYVNYOMDÁJÁT

mindenféle könyvnyomdai munkák, u. m.: művek, füzetek, táblázatok, hatósági és üzleti nyomtatványok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, falragaszok, körlevelek, gyászjelentések stb. pontos és jutányos áron való elkészítésére. Ajánlja továbbá

könyvkötészetét

honnan izléses munkák a legrövidebb idő alatt olcsó áron kerülnek ki

Acélíró-tollak, rondtollak, üveg-tollak, tollszárazak, dísz-tollszárazak. Író-nok, fekete, színe. Író-nok, notes-író-nok, csavaríró-nok (crayonok), zsebíró-nok, csavaríró-nok, író-nok, író-nok, író-nok. Kréták, iskolai, kávéházi és fajlázó kréták, színes kréták. Tinták, legjobb irodai és másoló tinták, színes, vörös és ruhajelző tinták, bélyegzőfesték, tus, mézga, folttisztító, bronz.

HEGEDŰ, hegedűvonó, hurok, hegedű-iskola, hegedű-alkatrészek. Gramphon és fonográfok, lemezek és hengerek. Hangoló-sipok és orgonák. Monogramok fehérnemű és levélpapírrajzokra. Kézi nyomda. — Különböző bélyegzők, pecsétnyomók, pecsétjegyek, pecsétviasz, festékpárnák, ostyák. Ajtóablak és névfeliratok öntött fémből, erdészkalapácsok gyári árban.

Allandóan kaphatók mindenféle

kész nyomtatványok,

u. m. községi, körjegyzői, szolgabíró-sági, végrehajtói, ügyvédi, lelkészi, iskolai, üzleti és különféle magánügyi nyomtatványok.

A hazai és külföldi jeles írók művei, ifjúsági iratok és képeskönyvek folyton vannak készletben. Teljes Magyar Könyvtár. A székelyudvarhelyi középiskolákban és a városi és megyei elemi népiskolákban használatban levő összes tankönyvek rak-tára. Szótárak, térképek, naptárak, imakönyvek, albumok, emlékkönyvek, üzleti beíró könyvek, főkönyvek, pénztárkönyvek, naplók, jegyzőkönyvek, másolókönyvek, bevásárló könyvek, zsebkönyvek (notesek), pénztártömbök (Block), dárcsa és szelvénykönyvek.

Körzők,

vonalzók, háromszögek, szögmérő, rajzdeszkák, tolltokok, itató-deszkák, olaj-szfesték minden színben. Ecsetek. Irodai és zsebtintatartók, dísz-tintatartók, toll-állványok, szivacs-csésze, író-mappák. Legjobb dörzsmézőgák, gummiszalagok. — Rajzszögek, szőnyeg-szegek, kapesok stb.